Eelerwoude

Toetsing Wet natuurbescherming

Zonnepark Masterveldweg, Winterswijk

Eelerwoude werkt

met passie aan een mooi

en groen Nederland

Opdrachtgever:
Solarcentury Benelux B.V.
Binnen Parallelweg 10
5701 PH Helmond

Opdrachtnemer:
Eelerwoude
Onze vestigingen
088-1471100
info@eelerwoude.nl
www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer:	8688.27
Datum:	10-04-2020
Projectleider:	M. van Amersfoort
Opgesteld:	M. Hoofd
Gecontroleerd:	B. Haamberg & M. Leenen
Status:	Definitief
Versie:	1

© 2019 Eelerwoude

Dit rapport is enkelzijdig opgemaakt.

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
1.1 Aanleiding 4
2 Huidige situatie en ontwikkeling 5
2.1 Huidige situatie 5
2.2 Voorgenomen ontwikkeling 5
3 Natuurwetgeving en -beleid 9
3.1 Inleiding 9
3.2 Bescherming van soorten 9
3.3 Bescherming van gebieden 9
3.4 Bescherming van houtopstanden 11
3.5 Gelders Natuurnetwerk 12
4 Methode 14
4.1 Bureauonderzoek 14
4.2 Terreinbezoek 14
5 Beschermde soorten 15
5.1 Planten 15
5.2 Zoogdieren 15
5.3 Vogels 19
5.4 Reptielen 21
5.5 Amfibieën 21
5.6 Vissen 22
5.7 Ongewervelden 22
6 Conclusie 23
6.1 Bescherming soorten 23
6.2 Bescherming gebieden 23
6.3 Bescherming houtopstanden 23
6.4 Natuurnetwerk Nederland 24
6.5 Geldigheid onderzoek 24

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De opdrachtgever is voornemens om op agrarische gronden een zonnepark te realiseren.

In verband met deze voorgenomen ontwikkeling is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkeling gerealiseerd kan worden binnen de kaders van de natuurbescherming.

Eerste stap in deze toetsing is het uitvoeren van een verkennend onderzoek. Op basis van een bureauonderzoek en twee veldbezoeken wordt aan de hand van aanwezige terreintypen en toevallige waarnemingen van soorten zo goed mogelijk ingeschat welke beschermde gebieden en plant- en diersoorten aanwezig (kunnen) zijn. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen. Voorliggende rapportage gaat hier verder op in.

2 Huidige situatie en ontwikkeling

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt in de gemeente Winterswijk in de provincie Gelderland. De gemeente Winterswijk is aangewezen als Nationaal Landschap en daarmee valt het plangebied in dit aangewezen Nationale Landschap.

Het plangebied (afbeelding 1 en 2) ligt ten noordoosten van de dorpskern van Winterswijk, in het buitengebied, tussen de Masterveldweg en de grens met Duitsland, dichtbij het industrieterrein van Vreden. De omgeving bestaat uit kleinschalig landschap, de percelen die het plangebied vormen zijn echter vrij grote kavels. Het betreft percelen die in gebruik zijn als agrarische grond ten behoeve van akkerbouw en grasland. In het plangebied is, behalve de gewassen en smalle stroken met soorten als vlier, braam en brandnetel, relatief weinig beplanting aanwezig. Opgaande beplanting is alleen aanwezig in het bosperceel in het noordwestelijke deel van het plangebied.

Ten noordwesten van het plangebied staat een houtwal met voornamelijk zomereik, berk, hazelaar en lijsterbes. Ten noordoosten, op de grens met Duitsland, ligt ook een houtwal met daarop enkele forse zomereiken en voornamelijk struweel. Deze houtwal gaat in oostelijke richting over in een elzensingel. Aan de zuidoostelijke zijde grenst het plangebied aan agrarische percelen. Aan de zuidwestelijke zijde grenst het plangebied aan de Masterveldweg en de erven die daar langs liggen. In het plangebied ligt een watervoerende kwelsloot en er zijn diverse greppels aanwezig. Daarnaast ligt ten noorden van de houtwal op de grens met Duitsland ook een kwelsloot.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

De opdrachtgever is voornemens om op de agrarische gronden een zonnepark te realiseren. De totale oppervlakte van het plangebied is ongeveer 61 hectare. Hiervan zal ongeveer 35 ha gebruikt worden voor de plaatsing van zonnepanelen (afbeelding 3). De panelen komen in een dakconstructie te staan. De panelen zullen noordoost en zuidwest gericht zijn. Om het plangebied heen komt een hekwerk van maximaal twee meter hoogte. Het hekwerk wordt 20-30 cm vanaf de grond geplaatst. Er wordt geen verlichting geplaatst.

De landschappelijke inpassing zal bestaan uit het aanplanten van een houtwal, diverse hagen en zoomvegetaties. Daarnaast wordt 2,7 ha aan heischraal grasland en flora- en fauna-akker ingericht. Op het beoogde heischale grasland zal donormateriaal worden opgebracht om de ontwikkeling te bevorderen. Onder de panelen zal gefaseerd worden gemaaid, waarna het maaisel zal worden afgevoerd om te verschralen. In de eerste paar jaar zal waarschijnlijk vaker moeten worden gemaaid dan in de jaren daarna.

Deze quickscan is uitgevoerd ten behoeve van de omgevingsvergunning ter afwijking van het bestemmingsplan.

Afbeelding 1. Luchtfoto met in het roze kader het plangebied

Afbeelding 2. Impressie plangebied, situatie op 17 juni 2019 (vorige pagina) en op 7 januari 2020.

Afbeelding 3. Inrichtingsschets.

3 Natuurwetgeving en -beleid

3.1 Inleiding

De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van gebieden en de bescherming van houtopstanden. De kern van het natuurbeleid wordt gevormd door het Natuurnetwerk Nederland, dat een samenhangend netwerk vormt van natuurgebieden. De provincies zijn het bevoegd gezag. Alleen bij ruimtelijke ingrepen op een beperkt aantal terreinen is het Rijk het bevoegd gezag. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de relevante wetgeving en het natuurbeleid voor het plangebied.

3.2 Bescherming van soorten

Het uitgangspunt bij het onderdeel soortenbescherming is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten. De wet kent een drietal beschermingsregimes; beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn, beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn en beschermingsregime “andere soorten”. Daarnaast zijn landelijk van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd. Elk beschermingsregime heeft zijn eigen verbodsbepalingen.

Voor ieder ruimtelijk plan is het verplicht om te toetsen of deze leidt tot overtreding van de betreffende verbodsbepalingen. Wanneer er sprake is van een overtreding dient er onderzocht te worden of er een vrijstelling geldt. Indien dit niet mogelijk het geval blijkt te zijn, is het nodig om na te gaan of een ontheffing kan worden verkregen. Bijlage 1 gaat verder in op het wettelijk kader bij toetsing aan de Wet natuurbescherming, onderdeel soortenbescherming.

Gevolgen plangebied
De bescherming van soorten is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten en welke effecten de voorgenomen ontwikkeling heeft op deze soorten.

3.3 Bescherming van gebieden

Met het onderdeel gebiedenbescherming worden binnen de Wet natuurbescherming de Natura 2000-gebieden beschermd. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Voor alle gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De kern van de bescherming is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht.

Activiteiten mogen geen negatieve effecten hebben op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt

een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden.

Gevolgen plangebied

Niet stikstof-gerelateerde effecten

In de directe omgeving van het plangebied liggen diverse Natura 2000-gebieden (afbeelding 4). Op ongeveer 3,5 km afstand ligt het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied; Berkel. Ook het Zwilbrocker Venn und Ellewicker Feld en Willinksweust liggen binnen een afstand van 5 km van het plangebied. De aard van de voorgenomen werkzaamheden en ontwikkeling maakt dat de effecten uitsluitend tot het plangebied of in de zeer directe zone eromheen beperkt blijven. Gezien de afstand tot de Natura 2000-gebieden, de invulling van de tussenliggende gebieden en de voorgenomen werkzaamheden is er geen sprake van mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied, zij het door een rechtstreekse invloed, cumulatieve invloed of externe werking. Een toetsing op grond van de Wet natuurbescherming wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

Stikstof-gerelateerde effecten

Een AERIUS-berekening is noodzakelijk om de uitstoot en depositie van stikstof, en de gevolgen daarvan op Natura 2000-gebieden te bepalen. Deze berekening maakt geen onderdeel uit van deze flora- en faunatoetsing.

Afbeelding 4. Ligging plangebied (in rode ovaal) ten opzichte van Natura 2000-gebieden (in geel de gebieden in Nederland en in blauwgroen de gebieden in Duitsland. (Bron: AERIUS calculator, 2019)

3.4 Bescherming van houtopstanden

Het omhakken of rooien van bossen is gelet op de Wet natuurbescherming niet zomaar toegestaan. Dit geldt ook bij het rooien of het verrichten van handelingen die de dood of ernstige beschadiging van bomen tot gevolg hebben. Hieronder valt ook beschadiging door vee. Onder bos wordt verstaan:

- alleen bossen die buiten de 'bebouwde kom Boswet' liggen;
- alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are (1.000 m2);
- bomen in een rijbeplanting, als de rij uit meer dan 20 bomen bestaat.

De gemeente stelt de grenzen van de 'bebouwde kom Boswet' bij besluit vast. Deze grenzen kunnen afwijken van de 'bebouwde kom Verkeerswet'. Het besluit wordt door de provincie goedgekeurd. De grenzen zijn bij de gemeente na te vragen.

De bescherming van houtopstanden kent twee belangrijke instrumenten: meldingsplicht en herplantplicht. Een kapmelding is verplicht bij de kap van bomen buiten de bebouwde kom indien kap plaatsvindt in een houtopstand. Veelal geldt een 1 op 1 herplantplicht. Provincies bepalen welke gegevens bij een melding moeten worden aangeleverd. Voor het vellen van een houtopstand in verband met realisatie van een Natura 2000-doel is er geen herplantplicht.
De voorgenomen kap van een houtopstand hoeft niet gemeld te worden als het gaat om:

- houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom:
- houtopstanden op erven of in tuinen;
- fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- kweekgoed;
- uit populieren of wilgen bestaande:
    - wegbeplantingen;
    - beplantingen langs waterwegen, en
    - eenrijige beplantingen langs landbouwgronden.
- het dunnen van een houtopstand;
- uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
    - ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
    - bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
    - zijn aangelegd na 1 januari 2013.
- het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel;
- het vellen van houtopstanden voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen;

- het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in een goedgekeurde gedragscode.

De provincie kan een kapverbod opleggen. Mag er wel worden gekapt, dan moeten er meestal ook nieuwe bomen worden aangeplant. De provincie kan een ontheffing of vrijstelling verlenen. Dit hangt ervan af of er hiervoor een provinciale verordening is opgesteld. Mogelijk is ook een omgevingsvergunning nodig. Het aanvragen van deze vergunning en het indienen van een kapmelding moet apart van elkaar uitgevoerd worden.

Gevolgen plangebied
Er worden binnen het plangebied geen bomen gekapt. Een nadere toetsing van houtopstanden is daarom niet noodzakelijk.

3.5 Gelders Natuurnetwerk

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. In de wet heet dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Provincies hebben hiervoor soms een andere benaming. Zo gebruikt Gelderland de benaming Gelders Natuurnetwerk (GNN). De Groene Ontwikkelingszone (GO) bestaat uit terreinen met een andere bestemming gelegen in de voormalige EHS.

Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het Natuurnetwerk is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. In of in de directe nabijheid van het GNN geldt het ‘nee, tenzij’- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Wanneer bij een ontwikkeling mogelijke effecten op het GNN denkbaar zijn, is het noodzakelijk een GNN-toetsing uit te voeren.

Gevolgen plangebied
Het plangebied ligt voor een klein deel binnen het GNN, het betreft het bosperceel in het noordwestelijke deel van het plangebied. Aan dit bosperceel vinden door de ontwikkeling van een zonnepark geen wijzigingen plaats. Een toetsing aan het GNN-beleid is daarom niet noodzakelijk.

Om het plangebied heen liggen ook diverse percelen die bij het GNN en de GO horen. Het GNN en de GO kennen echter geen externe werken. Een toetsing aan het GNN-beleid is daarom ook niet noodzakelijk. Bovendien sluiten de maatregelen uit het inrichtingsplan aan op de ontwikkelingsdoelen van het deelgebied.

Afbeelding 5. Ligging plangebied ten opzichte van het NNN (in donkergroen) en de Groene Ontwikkelingszone (in licht groen). (Bron: Provincie Gelderland, 2020)

4 Methode

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is indien beschikbaar gebruikgemaakt van landelijke, provinciale en regionale verspreidingsinformatie;

- NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna).
- De landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, is gebruikt om na te gaan of nabij het plangebied in het verleden beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of data van de waarnemingen waren daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer) en kunnen daardoor betrekking hebben op waarnemingen buiten het plangebied.
- De flora- en faunadatabase van Eelerwoude is eveneens geraadpleegd. Eelerwoude heeft meerder onderzoeken in de nabije omgeving uitgevoerd. De data van deze onderzoeken zijn opgeslagen in deze database.

4.2 Terreinbezoek

Op basis van twee veldbezoeken is de geschiktheid van het onderzoeksgebied voor de verwachte soorten en/of soortgroepen beoordeeld. De veldbezoeken zijn overdag door M. Hoofd uitgevoerd, ecologisch adviseur bij Eelerwoude (zie kader). De veldbezoeken zijn uitgevoerd op 17 juni 2019 bij 15°C, onbewolkt weer en windkracht 2 Bft en op 7 januari 2020 bij 7°C, bewolkt weer en windkracht 2 Bft. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten genoteerd.

Kader – ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- *op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of*
- *op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of*
- *als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.*

5 Beschermde soorten

Dit hoofdstuk beschrijft de tijdens het veldbezoek waargenomen soorten, al dan niet aangevuld met gegevens uit de literatuur en andere informatiebronnen. Vervolgens worden eventuele effecten beschreven als gevolg van de voorgenomen ontwikkeling.

5.1 Planten

Voorkomen en functie
Het plangebied bestaat uit agrarische gronden die intensief worden beheerd. In dit biotoop worden geen beschermde plantensoorten verwacht. Deze zijn tijdens het veldbezoek ook niet aangetroffen. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van beschermde plantensoorten.

Effecten en ontheffing
In het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Deze kunnen op basis van het aanwezige biotoop ook worden uitgesloten, waardoor geen sprake is van negatieve effecten op beschermde planten. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is voor planten niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde flora niet noodzakelijk.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie
In het plangebied is tijdens het dagbezoek beoordeeld of de locatie geschikt is voor vleermuizen. Hierbij is onderscheid gemaakt in: verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied. In het plangebied kunnen de volgende vleermuissoorten voorkomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger.

Verblijfplaatsen
Vleermuizen maken gedurende het jaar gebruik van een netwerk van vaste rust- en verblijfplaatsen (zie ook kader-vleermuisverblijfplaatsen). Deze verblijfplaatsen kunnen de volgende functies hebben:

- kraamverblijfplaats;
- zomerverblijfplaats;
- paar- en/of baltsverblijfplaats;
- winterverblijfplaats.

Kader - vleermuisverblijfplaatsen

Onder de vleermuizen zijn gebouw bewonende en/of boom bewonende soorten aanwezig. Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn hoofdzakelijk gebouw bewonend. Rosse vleermuis en watervleermuis zijn voornamelijk boom bewonende en gewone grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis bewonen zowel bomen als gebouwen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering. Holten en spleten in bomen en ruimtes achter loszittend schors zijn voorbeelden van verblijfplaatsen in bomen.

Vanuit de verschillende functies van de verblijfplaats worden weer andere eisen gesteld aan bijvoorbeeld het klimaat, de toegankelijkheid en de expositie van het verblijf ten opzichte van de zon. Als kraamverblijfplaats worden meestal gebouwen en/of bomen uitgekozen waarbinnen een constant klimaat heerst. Bij gebouwen zijn dit voornamelijk woningen met een spouwmuur of een geïsoleerd dak. Sommige vleermuizen hebben aan een opening van 1-2 cm voldoende om naar binnen te kruipen. Bij bomen gaat het meestal om dikke, oude bomen met een dikke restwand.

In het plangebied zijn geen gebouwen aanwezig. Verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen binnen de begrenzing van het plangebied zijn daarom uitgesloten. In de opgaande beplanting langs de randen van het plangebied kunnen verblijfplaatsen aanwezig zijn van boombewonende soorten. In het bos met naaldhout is de kans op verblijfplaatsen van vleermuizen klein aangezien vleermuizen dit type beplanting (naaldhout) maar zelden als verblijfplaats gebruiken.

Foerageergebieden

Het plangebied is slechts beperkt geschikt als foerageergebied. Vleermuizen foerageren doorgaans langs beplanting, omdat daar luwte aanwezig is en het insectenaanbod relatief hoog is. Het plangebied is zeer open en er zitten nauwelijks insecten, daarom is het grotendeels ongeschikt als foerageergebied. Alleen langs de randen kan er gefoerageerd worden. In de nieuwe situatie zal meer foerageergebied aanwezig zijn, omdat meer landschapselementen worden aangelegd. Bovendien zal door de aanleg van een kruidenrijke akker en heischraal grasland het insectenaanbod toenemen. Omdat de panelen in een dakconstructie worden geplaats zullen zij vrijwel het hele bodemoppervlak beschaduwen, waardoor onder de panelen weinig beplanting aanwezig zal zijn. Hierdoor blijft het insectenaanbod rond de panelen beperkt. Op de paden en tussen de rijen panelen zal het insectenaanbod licht toenemen, doordat hier wel beplanting kan groeien en dit extensief beheerd zal worden.

Vliegroutes

Vliegroutes bestaan doorgaans uit lijnvormige landschapselementen, zoals houtwallen, singels en lanen. Vleermuizen gebruiken de vliegroutes om van hun verblijfplaatsen naar geschikte foerageergebieden te vliegen. De beplanting langs de randen van het plangebied kan gebruikt worden als vliegroutes. In de nieuwe situatie zullen meer landschapselementen aanwezig zijn dan in de huidige situatie en worden bestaande elementen versterkt. Hierdoor zal het aantal potentiële vliegroutes toenemen.

Verlichting

Momenteel is het plangebied onverlicht. Nachtactieve soorten, waaronder vleermuizen, kunnen verstoring ondervinden van verlichting. In de huidige situatie is het plangebied onverlicht en dit zal in de nieuwe situatie ongewijzigd zijn.

Effecten en ontheffing
Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming met beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn. Het opzettelijk verstoren, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het beschadigen of vernielen van vaste verblijfplaatsen, inclusief de functionele leefomgeving, is verboden vanuit de Wet natuurbescherming. De functionaliteit van de verblijfplaatsen van vleermuizen dienen te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Verblijfplaatsen
Verblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten zijn binnen het plangebied niet aanwezig. In het naaldbos, de zomereik en de beplanting langs de randen kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. Deze beplanting blijft behouden waardoor negatieve effecten op verblijfplaatsen zijn uitgesloten.

Foerageergebieden en vliegroutes
Foerageergebied en vliegroutes zijn alleen beschermd indien bij het verdwijnen daarvan een verblijfplaats ongeschikt wordt (zie ook kader-foerageergebieden en vliegroutes).

Het plangebied is nu alleen langs de randen geschikt foerageergebied. In de nieuwe situatie zal het insectenaanbod licht toenemen door de manier waarop het zonnepark landschappelijk wordt ingericht. Negatieve effecten op foerageergebied zijn uitgesloten. Bestaande beplanting wordt versterkt en nieuwe beplanting wordt aangelegd waardoor het aantal potentiële vliegroutes zal toenemen. Negatieve effecten op foerageergebieden en vliegroutes zijn uitgesloten.

Verlichting
Uitgangspunt in deze toetsing is dat de verlichting in de nieuwe situatie niet toeneemt. In die situatie zijn geen negatieve effecten te verwachten van verlichting op vleermuizen.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor vleermuizen niet noodzakelijk.

Kader - Foerageergebieden en vliegroutes
Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn beschermd indien bij het verdwijnen ook een verblijfplaats ongeschikt wordt. Bijvoorbeeld door het onderbreken van een vliegroute wordt een foerageergebied onbereikbaar, waardoor de vleermuizen onvoldoende voedsel kunnen vinden. Bij het verdwijnen van foerageergebieden of vliegroutes wordt derhalve onderzocht of er voldoende bereikbare alternatieven zijn.
Vleermuizen maken gebruik van lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen en singels om zich langs te verplaatsen. Een aaneengesloten kronendak heeft hierbij de voorkeur. Van vleermuizen is bekend dat onderbrekingen in de lijnstructuur maximaal 100 tot 200 meter mogen bedragen (kleinere en langzaam vliegende soorten 50 meter). Wanneer de onderbrekingen groter zijn dan deze afstand kunnen sommige soorten deze afstand niet overbruggen en

5.2.2 Overige zoogdieren

Voorkomen en functie

Algemeen voorkomende zoogdieren
Op basis van het aanwezige biotoop, sporen, literatuurgegevens en expertise zijn onder andere de volgende algemeen voorkomende zoogdieren binnen het plangebied aanwezig of te verwachten: vos, ree, haas, konijn en diverse algemene muizen. Deze soorten kunnen het plangebied gebruiken als (onderdeel van hun) leef- en foerageergebied. Daarnaast maken een aantal van het plangebied gebruik als migratieroute. Deze soorten zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming en vallen onder het beschermingsregime "andere soorten". In de provincie Gelderland is voor deze soorten bij een ruimtelijke inrichting een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

Strenger beschermde soorten
Strenger beschermde soorten die van het plangebied gebruik kunnen maken zijn steenmarter, bunzing, wezel, hermelijn en de das. Enkele soorten die ook in de omgeving voorkomen, maar waarvoor in het plangebied geen functie heeft of de functie ongewijzigd blijft zijn de eekhoorn, waterspitsmuis en de grote bosmuis.

<u>Steenmarter</u>
Verblijfplaatsen van steenmarter kunnen aanwezig zijn in de takkenrillen in de houtwal aan de noordoostelijke zijde van het plangebied (op de grens). De rest van het plangebied kan een onderdeel uitmaken van het leefgebied (foerageergebied en migratieroutes). Steenmarters hebben vaak een groot territorium. Met name langs de randen is geschikt leefgebied aanwezig. Het gras- en akkerbouwland is maar weinig geschikt als leefgebied. De functionaliteit als leefgebied zal toenemen, omdat meer variatie in vegetatie zal ontstaan en het voedselaanbod daardoor zal toenemen.

<u>Bunzing</u>
Voor bunzing geldt hetzelfde als voor steenmarter; verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de randen van het plangebied. Met name in de houtwal op de grens en in het naaldbos. De rest van het plangebied kan ook een onderdeel uitmaken van het leefgebied van deze soort. Het gras- en bouwland is momenteel echter maar weinig geschikt. De soort houdt voornamelijk van kleinschalige landschap met ruige overhoekjes. Ook deze soort zal na de ontwikkeling nog steeds toegang hebben tot het plangebied.

<u>Wezel en hermelijn</u>
Verblijfplaatsen bevinden zich in holen van konijnen of soms ook van muizen. Ze gebruiken landschapselementen om zich langs te verplaatsen. Beide soorten kunnen in de omgeving van het plangebied voorkomen, maar er zijn geen recente waarnemingen van bekend. Door de aanleg van landschapselementen en natuurcompensatie (flora- en fauna-akker en heischraal grasland) verbetert het leefgebied. Daarnaast zullen deze soorten ook na de ontwikkeling het plangebied nog kunnen gebruiken als leefgebied.

Das

Waarnemingen van das uit de omgeving van het plangebied zijn schaars. Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied geen sporen aangetroffen van verblijfplaatsen van das of sporen die er op wijzen dat het plangebied of de directe omgeving door de dassen wordt gebruikt als migratieroute of foerageergebied. Het plangebied heeft geen functie, of een zeer beperkte functie, voor deze soort. Van essentieel leefgebied is geen sprake.

Effecten en ontheffing

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een verbetering van het leefgebied van de genoemde (algemeen) voorkomende zoogdieren met het beschermingsregime "andere soorten". Momenteel is het plangebied voor de meeste beschermde soorten vrijwel ongeschikt als leefgebied omdat er monoculturen worden geteeld, de grond jaarlijks wordt bewerkt en door het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Een groot deel van het plangebied zal worden afgedekt door panelen, waaronder weinig plantengroei zal zijn, en daardoor ook weinig biodiversiteit. Langs de randen en bij de paden zal de biodiversiteit wel verbeteren. Voor al deze beschermde soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Gelderland een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

Voor de strenger beschermde soorten die in de omgeving voorkomen geldt dat het plangebied momenteel ongeschikt is (waterspitsmuis) dat het ongewijzigd blijft of geschikter wordt (eekhoorn, grote bosmuis) of dat het geen essentieel onderdeel uitmaakt van het leefgebied (das), of dat het leefgebied in de nieuwe situatie nog steeds geschikt is (steenmarter, bunzing, wezel en hermelijn). Een ontheffing is voor wat betreft grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk.

5.3 Vogels

Voorkomen en functie

Alle vogels zijn als soort beschermd in de Wet natuurbescherming. Onderscheid kan gemaakt worden tussen broedvogels en vogels met jaarrond beschermde nesten. Vogels met jaarrond beschermde nesten komen elk jaar terug bij hun nest. Dit nest mag dus ook niet buiten het broedseizoen verwijderd worden.

Broedvogels

De aangetroffen vogels binnen en direct rondom het plangebied vallen onder de algemene broedvogels van weilanden, akkers en naaldbos. De akkers en het grasland zijn vrijwel ongeschikt als broedgebied omdat dit vaak wordt bewerkt of geen geschikt broedgebied vorm. Soorten als kievit en wulp zouden hier tot broeden kunnen komen. Er zijn ook waarnemingen bekend van veldleeuwerik. In het naaldbos is wel veel nestgelegenheid aanwezig. Hier kunnen soorten als vink, kuifmees, goudhaan, koolmees en pimpelmees broeden. Ook in de landschapselementen aan de randen kunnen diverse vogelsoorten tot broeden komen.

Vogels met jaarrond beschermde nesten
In het naaldbos in het noorden van het plangebied is een vrij groot horst aangetroffen, vermoedelijk van buizerd of havik. Tijdens de veldbezoeken is bij de horst geen activiteit waargenomen. Ook kunnen op erven in de directe omgeving verblijfplaatsen aanwezig zijn van huismus, steenuil en kerkuil. Met name steenuil komt, door een actieve vogelwerkgroep, in Winterswijk in relatief grote aantallen voor.

Er zijn maar weinig soorten vogels met jaarrond beschermde nesten die gebruik kunnen maken van het akkerland en grasland. Steenuil foerageert met name op structuurrijke plekken zoals paardenveldjes, tuinen en erven, maar weinig op intensief gebruikte agrarische percelen. Kerkuil kan op het grasland foerageren op muizen, maar alleen als het gras kort gemaaid is. Buizerd kan foerageren op hazen op het grasland. Voor huismus, havik of vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten, zoals wespendief, sperwer en boomvalk is daar ook geen geschikt leefgebied aanwezig. Soorten als havik en sperwer kunnen wel gebruik maken van het naaldbos en de houtwallen en -singels maar deze blijven ongewijzigd of worden versterkt.

Nader onderzoek naar de horst of naar eventuele verblijfplaatsen op de erven in de omgeving is niet noodzakelijk. Voor de soorten die hier hun verblijfplaatsen kunnen hebben is relatief weinig geschikt leefgebied aanwezig in het plangebied. Het plangebied wordt met name langs de randen en paden juist geschikter als leefgebied doordat hier structuur ontstaat en de biodiversiteit er toe zal nemen. Ook is er voldoende alternatief leefgebied aanwezig in de omgeving. Hierdoor maakt het plangebied geen essentieel onderdeel uit van de leefomgeving.

Effecten en ontheffing
Broedvogels
Alle vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of beschadigen, of nesten van vogels wegnemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. Door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren kan in veel situaties worden voorkomen dat gehandeld wordt in strijdt met deze verbodsbepaling. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Werkzaamheden binnen het broedseizoen zijn mogelijk indien is vastgesteld dat er met deze werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Voor de Wet natuurbescherming zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar en ongeacht de zeldzaamheid van de soort.

Vogels met jaarrond beschermde nesten
Van een aantal vogelsoorten zijn de nesten het hele jaar door beschermd. Ook de functionele leefomgeving is daarbij beschermd. Bij de aantasting van de nestlocatie en/of de functionele leefomgeving is een ontheffing Wet natuurbescherming noodzakelijk.

Binnen het plangebied is een nest aanwezig dat mogelijk door buizerd of havik wordt gebruikt. Dit nest bevindt zich in het naaldbos. Aan dit perceel vinden geen wijzigingen plaats ten behoeve van de ontwikkeling van het zonnepark. Ook om het plangebied zijn potentiële verblijfplaatsen aanwezig, maar voor de soorten die daar gebruik van kunnen maken maakt het plangebied geen

essentieel onderdeel uit van de leefomgeving. Het plangebied is nu maar beperkt geschikt als foerageergebied en in de omgeving is voldoende alternatief aanwezig. Met name langs de randen en paden zal het plangebied geschikter worden als foerageergebied. Ook de natuurcompensatie en landschappelijke inpassing is positief voor het voedselaanbod.

Conclusie: bij de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met (in gebruik zijnde) nesten van vogels. Een ontheffing of nader onderzoek is niet van toepassing.

5.4 Reptielen

Voorkomen en functie
Reptielen die in de omgeving van Winterswijk voorkomen zijn hazelworm, levendbarende hagedis en zandhagedis. In het plangebied is voor deze soorten geen leefgebied aanwezig. De soorten houden van schrale en heideachtige vegetatie, met tussen de vegetatie open plekken om op te warmen. Dit type vegetatie is in het plangebied en de directe omgeving niet aanwezig.

Effecten en ontheffing
Op basis van het aanwezige biotoop kunnen beschermde reptielen worden uitgesloten. Negatieve effecten op reptielen zijn dan ook niet aanwezig. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is voor reptielen niet aan de orde.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor reptielen niet noodzakelijk.

5.5 Amfibieën

Voorkomen en functie
Een aantal soorten zoals bruine kikker, bastaardkikker, gewone pad en kleine watersalamander kunnen van de aan de randen van het plangebied aanwezige landschapselementen gebruik maken als landbiotoop. De kwelsloten kunnen gebruikt worden als water- en voortplantingsbiotoop. Deze soorten zijn opgenomen in de Wet natuurbescherming en vallen onder het beschermingsregime “andere soorten”. In de provincie Gelderland is voor deze soorten bij een ruimtelijke inrichting een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

Andere beschermde amfibieën, zoals kamsalamander, poelkikker en rugstreeppad worden binnen het akker- en grasland niet verwacht vanwege de aanwezige, ongeschikte habitat voor deze soorten. Kamsalamander komt in de omgeving wel voor en kan het naaldbos en overige landschapselementen gebruiken als winterhabitat, maar deze blijven ongewijzigd of worden versterkt.

Effecten en ontheffing
De ingreep zal naar verwachting leiden tot een kleine verbetering van het landhabitat van de genoemde (algemeen) voorkomende amfibieën met het beschermingsregime “andere soorten”, doordat extra landschapselementen worden aangelegd en de bestaande elementen worden

versterkt. Voor deze beschermde soorten is bij een ruimtelijke inrichting door de provincie Gelderland een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld.

Ook voor kamsalamander geldt dat door de ontwikkeling meer landbiotoop beschikbaar komt door de aanleg en versterking van landschapselementen.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor amfibieën niet noodzakelijk.

5.6 Vissen

Voorkomen en functie
Binnen het plangebied zijn enkele greppels en kwelsloten aanwezig. Er is een zeer kleine kans dat grote modderkruiper van de sloten gebruik maakt. De dichtstbijzijnde populatie bevindt zich op ruimt 10 km afstand, in de omgeving van het Haaksbergerveen. Het biotoop is geschikt voor kleine dichtheden van de soort.

Effecten en ontheffing
Er is een zeer kleine kans dat grote modderkruiper voorkomt in de kwelsloten. Aangezien aan de sloten geen wijzigingen plaatsvinden zijn negatieve effecten uitgesloten.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde vissen niet noodzakelijk.

5.7 Ongewervelden

Voorkomen en functie
In de omgeving van het plangebied komen soorten als grote weerschijnvlinder, grote vos, iepenpage en kleine ijsvogelvlinder voor. Voor deze soorten is geen geschikt leefgebied aanwezig op het gras- en akkerland. De landschapelementen langs de randen kunnen wel een onderdeel uitmaken van het leefgebied.

Effecten en ontheffing
Er is geen sprake van negatieve effecten op beschermde ongewervelden. Nader onderzoek of een ontheffing Wet natuurbescherming is voor ongewervelden niet aan de orde. Door de aanleg van extra landschapselementen zal het leefgebied voor deze soorten verbeteren. Met name als ingezet zou worden op de specifieke waardplanten van deze soorten, zoals kamperfoelie voor de kleine ijsvogelvlinder.

Conclusie: nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is in het kader van de Wet natuurbescherming voor beschermde ongewervelden niet noodzakelijk.

6 Conclusie

Op basis van deze quickscan worden de onderstaande conclusies getrokken.

6.1 Bescherming soorten

In het plangebied komen een aantal algemeen voorkomende zoogdieren en amfibieën voor. Voor deze soorten is door de provincie Gelderland een vrijstelling van de ontheffingsplicht opgesteld. De ingreep heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten omdat er sprake is van een tijdelijke, en plaatselijke verstoring, er voldoende leefgebied aanwezig blijft en het relatief algemene soorten betreft. Enkele strenger beschermde soorten komen in de omgeving voor of kunnen het plangebied gebruiken als onderdeel van hun leefgebied. Dit betreft echter geen essentieel onderdeel van het leefgebied of het wordt door de ontwikkeling niet aangetast (het naaldbos). Nader onderzoek naar beschermde soorten of een ontheffing Wet natuurbescherming is daarom niet noodzakelijk.

Wel dient met onderstaande rekening te worden gehouden:

<u>Broedvogels</u>
Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod op handelingen die opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren vernielen of beschadigen, of nesten van vogels wegnemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort. In veel situaties kan dit voorkomen worden door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren.

6.2 Bescherming gebieden

Een AERIUS-berekening is noodzakelijk om de uitstoot en depositie van stikstof, en de gevolgen daarvan op Natura 2000-gebieden te bepalen. Deze berekening maakt geen onderdeel uit van deze quickscan.

6.3 Bescherming houtopstanden

Er worden binnen het plangebied geen bomen gekapt. Een nadere toetsing van houtopstanden is daarom niet noodzakelijk.

6.4 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied ligt voor een klein deel binnen het GNN, het betreft het bosperceel in het noordwestelijke deel van het plangebied. Aan dit bosperceel vinden door de ontwikkeling van een zonnepark geen wijzigingen plaats. Een toetsing aan het GNN-beleid is daarom niet noodzakelijk.

Om het plangebied heen liggen ook diverse percelen die bij het GNN en de GO horen. Het GNN en de GO kennen echter geen externe werken. Een toetsing aan het GNN-beleid is daarom ook niet noodzakelijk. Bovendien sluiten de maatregelen uit het inrichtingsplan aan op de ontwikkelingsdoelen van het deelgebied.

6.5 Geldigheid onderzoek

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

Literatuurlijst

- AERIUS-calculator (2019). https://calculator.aerius.nl/calculator. Datum van raadplegen: 12-11-2019.
- ESRI Nederland (2019). https://www.esri.nl/nl-nl/home
- Ministerie van Economische Zaken (2016). Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Ministerie van Economische Zaken, versie 1.3.
- Provincie Gelderland (2020). Kernkwaliteiten GNN GO. Datum van raadplegen: 7-1-2020. http://gelderland.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=92d4c54aed8147ae8aa704c312f719bc
- Nationale databank flora en fauna (2019). https://ndff-ecogrid.nl/. Datum van raadplegen: 14-11-2019.

Bijlage 1 Wettelijk kader natuurwetgeving

Bescherming van soorten

Zorgplicht
De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes
Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

1. **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn**
   Alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn
2. **Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn**
   Soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd[1].
3. **Beschermingsregime "andere soorten"**
   Soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden.

Verbodsbepalingen
De Wet natuurbescherming gaat uit van het 'nee, tenzij-principe'. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd (figuur 1). De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep 'Overige soorten'). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- Een vrijstelling geldt;
- Er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing);
- Een ontheffing is verkregen.

[1] *De brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern*

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Figuur 1. Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. De afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. De ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode.

Voorgaand figuur geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het <u>opzettelijk</u> <u>verstoren</u> van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden. Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime <u>opzettelijk</u> te <u>beschadigen</u> of te <u>vernielen</u>.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich verstorende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort.

Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*).

Kader - Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *"Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant….".*

Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen. In het Kader Wettelijk Belang wordt een overzicht gegeven van deze belangen.

Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (SvI) van de soort. De SvI varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de SvI dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime. Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De SvI (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).
2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

Kader - Staat van instandhouding

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** “De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort”.
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.
- **Beschermingsregime Overige soorten:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.

Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

Vrijstellingen

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht. Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Kader - Wettelijk Belang

Voor vogels beschermd onder de **Vogelrichtlijn** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de **Habitatrichtlijn**, het **Verdrag van Bern** of het **Verdrag van Bonn** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor **andere 'nationaal' beschermde soorten** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Programmatische aanpak
De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de 'Generieke' of 'Gebiedsgerichte aanpak'. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebied een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied
Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

Eelerwoude

www.eelerwoude.nl